

Kitaplara İman: Aklın Vahiyle Buluşması

15 Kasım 2013

Hadisler

Ebû Saîd (el-Hudrî)'den nakledildiğine göre, Allah Resûlü (sav) şöyle buyurmuştur: "...Ve Allah'ın sözünün diğer sözlere üstünlüğü, Allah'ın, yarattıklarına olan üstünlüğü gibidir." (T2926 Tirmizî, Fedâilü'l-Kur'ân, 25)

Ebû Zer anlatıyor: ... Bir gün Hz. Peygamber'e (sav), "Allah kaç kitap indirdi?" diye sordum. Allah Resûlü şu cevabı verdi: "Allah yüz dört kitap indirmiştir. Bunlardan elli sahife Şit'e, otuz sahife İdris'e, on sahife İbrâhim'e ve on sahife de Tevrat'tan önce Musa'ya indirmiştir. Ayrıca Tevrat, İncil, Zebur ve Kur'an'ı da indirmiştir..." (Sî361 İbn Hıbbân, Sahîh, II, 276)

Ebû Hüreyre anlatıyor: Ehl-i kitap (Yahudiler) Tevrat'ı İbrânîce olarak okuyorlar, Arapça olarak Müslümanlara açıklıyorlardı. Bunun üzerine Allah Resûlü şöyle dedi: "Siz Ehl-i kitabı (Yahudileri) ne tasdik edin ne de yalanlayın. (Ancak) şöyle deyin: 'Biz, bize indirilene de size indirilene de iman ettik (Ankebût, 29/46).'" (B7362 Buhârî, İ'tisâm, 25)

Ebû Hüreyre'den Resûlullah'ın (sav) şöyle dediği nakledilmiştir: "Muhammed'in canını elinde tutan Allah'a yemin ederim ki bu ümmetten bir Yahudi veya Hristiyan beni işitir, sonra da benim kendisiyle gönderildiğim (vahy)e iman etmeden ölürse mutlaka ateş ehlinde olur." (M386 Müslim, İmân, 240)

Açıklama

Allah Teâlâ, insana birçok lütufta bulunmuştur. Bu lütufların en önemlilerinden biri de insanlığa rehberlik edecek, onlara doğru yolu gösterecek, hak ile bâtılı ayırt etmelerine imkân verecek olan ilâhî kitaplardır. Allah Teâlâ, ilâhî kitapların kendi kelâmı olduğunu beyan etmiştir.¹ Tevrat² ve Kur'an³ "Kelâmulâh" olarak nitelenmiştir. Yüce Yaratıcı peygamberleri ile konuşmuş,⁴ "Musa, sözleştiğimiz vakitte gelince Rabbi onunla konuştu."⁵ ve "Allah, bir insanla ancak vahiy yoluyla yahut perde arkasından konuşur. Yahut bir elçi gönderip izniyle ona dilediğini vahyeder. Şüphesiz O, yücedir, hüküm ve hikmet sahibidir."⁶ âyeti ile de insanlarla hangi şekillerde konuşacağını beyan etmiştir.

Kur'an'da Allah'ın kelâm sıfatı ve ilâhî kitapların O'nun kelâmı olduğunu ifade etmek için "kelime" (söz) tabiri kullanılmıştır: "Rabbinin kelimesi (Kur'an) doğruluk ve adalet bakımından tamdır. Onun kelimelerini değiştirebilecek yoktur. O, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir."⁷ "Rabbinin kitabından sana vahyedileni oku. O'nun kelimelerini değiştirecek hiçbir kimse yoktur. O'ndan başka asla bir sığınak da bulamazsın."⁸

Allah'ın kitapları, O'nun sözlerinin harflere, satırlara dökülmüş şeklidir. Bundan dolayı O'nun kitapları sözlerin en üstünlerini içermektedir. Bu gerçeği ifade etmek için Allah Resûlü, "Yüce Allah şöyle buyurur: 'Benim kitabımı okumak ve beni zikretmekten dolayı kim benden bir şey isteyecek durumda olmazsa, ben o kimseye isteyenlere verdiğimden daha üstününü veririm. Allah'ın sözlerinin diğer sözlere üstünlüğü, Allah'ın, yarattıklarına üstünlüğü gibidir.'"9 buyurmuştur. Kitaplara iman, sözün en güzeli olan Allah kelâmının10 doğruluğuna, gerçekliğine ve O'na ait olduğuna iman etmek demektir. Çünkü "Allah katında, kendi sözünden daha yüce hiçbir söz yoktur. Kullar da Allah'a, kendi sözünden daha sevimli hiçbir sözle karşılık vermemişlerdir."11

En yüce sözün sahibi ve kullarına karşı çok merhametli olan Allah Teâlâ, insanı dünya hayatında başıboş ve yalnız bırakmamış, lütuf ve kereminin ifadesi olarak ona elçiler göndermiş, ilâhî kitaplar indirerek yol göstermiştir. İnsan, akıl ve irade sahibi bir varlık olarak yaratılmış olmakla birlikte, sonsuz rahmet sahibi Yaratan, peygamberleri aracılığıyla insanlara öğüt almaları için, bir hidayet rehberi ve yollarını aydınlatan bir nur olarak kitaplar göndermiştir.12 Allah Teâlâ, insanın hayat serüveninde Rabbini tanıyıp O'na kulluk etmesi; inanç ve ibadetle ilgili konuları, ahlâkî yükümlülükleri, geçmiş ümmetlerin yaşadıkları tecrübeleri, âhiret hayatının mahiyetini ve daha nice konuları içeren kitaplarla her iki dünyada mutluluğa ulaşmaları için insanlara yardım etmiştir. Bu maksatla ilk peygamberden itibaren sayfeler ya da kitaplar, insanlık tarihinin farklı dönemlerinde insanlara yazılı şekilde ulaştırılmıştır. Bu bağlamda Kur'an-ı Kerim'de bazı peygamberlere yazılı belge anlamında "kitaplar", bazılarına daha küçük hacimli olan "suhuf" (sayfalar) verildiği ifade edilmektedir. Kitap olarak, peygamberlerden Hz. Musa'ya Tevrat,13 Hz. Dâvûd'a Zebur,14 Hz. İsa'ya İncil15 ve Hz. Muhammed'e Kur'an16 verilmiştir. Ayrıca, "Onlar kendilerine kitap, hikmet ve peygamberlik verdiğimiz kimselerdir."17 âyetiyle bunların dışındaki peygamberlere de kitap verilmiş olabileceğine işaret edilmektedir.

Ayrıca Kur'an'da bazı peygamberlere sayfalar anlamına gelen "suhuf" gönderildiği bildirilmekte, bu ifadeyle "kitapçık" veya "küçük risale" mahiyetindeki ilâhî bildirilerin kastedildiği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan sayfalar hâlinde yazılarak kaydedildiği için Kur'an'a da "suhuf" denilmektedir.18 Buradan hareketle Kur'an, "iki kapak arasına alınmış sayfalar" anlamında "Mushaf" diye de isimlendirilmektedir. Ayrıca Kur'an'da Hz. Musa ve Hz. İbrâhim'e de "suhuf" verildiğinden bahsedilmektedir.19 Bu çerçevede Yüce Allah'ın kaç kitap gönderdiğini merak eden Ebû Zer el-Gıfârî'ye Allah Resûlü şu cevabı verir: "Allah yüz dört kitap indirmiştir. Bunlardan elli sahife Şit'e, otuz sahife İdris'e, on sahife İbrâhim'e ve on sahife de Tevrat'tan önce Musa'ya indirmiştir. Ayrıca Tevrat, İncil, Zebur ve Kur'an'ı da indirmiştir."20 Bu rivayeti zikreden bazı tefsirler, on sayfa verilen peygamber olarak Hz. Musa'nın yerine Hz. Âdem'i zikretmişlerdir.21

Yüce Yaratıcı'nın gönderdiği peygamberler gibi kitaplar da bir öncekini tasdik etmiş, böylece ilâhî kaynağın bir olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu çerçevede son semavî kitap olan Kur'an da

kendinden önceki kitapları tasdik etmiş ve şöyle buyurmuştur: “Allah, sana Kitabı (Kur’an) hak ve kendisinden öncekileri doğrulayıcı olarak indirdi.”²² Aynı şekilde İncil de kendisinden önce indirilen Tevrat’ı tasdik etmiştir. Bu husus Kur’an’da şu şekilde ifade edilmektedir: “Kendinden önce gelen Tevrat’ı doğrulayıcı olarak peygamberlerin izleri üzerine, Meryem oğlu İsa’yı arkalarından gönderdik. Ve ona, içerisinde hidayet ve nur bulunan, öncesindeki Tevrat’ı doğrulayan Allah’a karşı gelmekten sakınanlar için doğru yola iletici ve bir öğüt olarak İncil’i verdik.”²³

Her biri kendisinden öncekini tasdik eden ve son halkası Kur’an olan ilâhî kitaplara, hepsinin doğru, gerçek olduğuna ve hepsinin hidayet vesilesi olarak insanlığa sunulduğuna inanmak; iman etmenin, mümin olmanın gereklerinden biridir. Kısaca ilâhî kitaplara iman “âmentü” olarak bilinen iman esaslarından ve Hz. Peygamber’in meşhur Cibrîl hadisinde zikrettiği inanılması gereken unsurlardan birisidir.²⁴ Kur’an kitaplara imana özel önem vermekte bu konuyu şu âyetlerle ifade etmektedir: “Deyin ki biz, Allah’a, bize indirilene (Kur’an’a), İbrâhim’e, İsmâil’e, İshak’a, Yakub’a ve torunlarına indirilene, Musa ve İsa’ya verilene ve diğer bütün peygamberlere Rableri tarafından verilen kitaplara iman ettik. Onlardan hiçbirini diğerinden ayırt etmeyiz ve biz ona teslim olmuş kimseleriz.”²⁵ “Ey iman edenler, Allah’a, peygamberine, peygamberine indirdiği kitaba ve daha önce indirmiş olduğu kitaba iman edin.”²⁶ Kur’an, müminlerin kitaplara iman ettiğini özellikle vurgulamış, böylece kitaplara inanmayı mümin olmanın gereklerinden birisi addetmiştir. Nitekim bu husus şu şekilde beyan edilmiştir: “Müminler sana indirilene ve senden önce indirilene (kitaplara) inanırlar, âhirete de kesinlikle iman ederler.”²⁷ Ayrıca Kur’an, Hz. Peygamber ve müminlerin kitaplara diğer iman esaslarına inanmak zorunda olduklarını ifade eder.²⁸ Diğer taraftan Yüce Allah, kitaplara inanmamanın küfür ve sapıklık olduğunu da şu şekilde dile getirir: “Kim Allah’ı, meleklerini, kitaplarını, elçilerini ve âhiret gününü inkâr ederse o derin bir sapıklığa düşmüştür.”²⁹

Kitaplara iman konusuna, Hz. Peygamber de ümmetinin dikkatini çekmiştir: “Siz Ehl-i kitabı (Yahudileri) ne tasdik edin ne de yalanlayın. (Ancak) şöyle deyin: ‘Biz Allah’a, bize indirilene (Kur’an’a), İbrâhim, İsmâil, İshak, Yakub ve Yakuboğullarına indirilene, Musa ve İsa’ya verilen (Tevrat ve İncil) ile bütün diğer peygamberlere Rab’lerinden verilene iman ettik. Onlardan hiçbirini diğerinden ayırt etmeyiz ve biz ona teslim olmuş kimseleriz.’”³⁰ Çünkü adı ne olursa olsun bütün ilâhî kitaplar Allah kelâmıdır. Kaynakları ve taşıdıkları mesaj açısından aralarında bir fark yoktur. Hepsi haktır ve gerçeği bildirir. Hepsi melekler aracılığı ile indirilir. Hepsi Allah’ın birliğini, yalnız O’na kulluk edilmesi gerektiğini ifade eder. Bu husus Kur’an’da şu şekilde açıklanır: “Senden önce hiçbir peygamber göndermedik ki ona, ‘Benden başka ilâh yoktur, bana kulluk edin.’ diye vahyetmiş olmayalım.”³¹ Ancak ilâhî kitapların, indirildikleri topluma göre farklı dilleri³² ve ilk muhataplarının zamanı ve toplumsal şartları gereği bazı özel kuralları ve yöntemleri olabilmektedir.³³

Günümüzde Kur'an dışındaki ilâhî kitaplara göz atıldığında şu manzara ile karşılaşılır. Kur'an ve hadislerde bahsi geçen sayfeler günümüze ulaşmamış; Tevrat, Zebur ve İncil ise orijinal hâllerini koruyamamıştır. Kitâb-ı Mukaddes adı altında birleştirilen bu kitaplardan Tevrat, Ahd-i Atîk; İncil, Ahd-i Cedîd olarak anılmakta, Zebur ise Mezmurlar adıyla Ahd-i Atîk içinde yer almaktadır. Kur'an dışındaki mevcut semavî kitapların ilk hâli sonraki nesillere intikal ettirilememiştir. Kur'an bu durumu şu şekilde açıklamaktadır: "Vay o kimselere ki elleriyle kitabı yazarlar, sonra da onu az bir karşılığa değiştirmek için, 'Bu, Allah'ın katındandır.' derler. Vay ellerinin yazdıklarından ötürü onların hâline! Vay kazandıklarından dolayı onların hâline!"³⁴ Abdullah b. Abbâs şöyle demiştir: "Ey Müslümanlar! Allah'ın, Peygamberinize (sav) indirdiği en yeni kitap (Kur'an), Allah'tan gelen son haberleri ihtiva ettiği ve hiçbir şaibe taşımadığı hâlde Ehl-i kitaba nasıl danışsınız? Hâlbuki Allah, Ehl-i kitabın kendilerine gönderilen ilâhî kitapları değiştirip bozduklarını, sonra da az bir menfaat elde etmek için kendi elleriyle yazdıklarına 'Bu, Allah katındandır.' dediklerini size haber vermiştir. Size gelen bilgi onlara danışmaktan sizi alıkoymuyor mu? vallahi, biz onlardan hiç kimsenin size, size indirilen (Kur'an) hakkında soru sorduğunu görmedik."³⁵

Allah'ın, nimetini tamamlamak, her şeyi açıklamak, hidayete erdirmek ve rahmet etmek maksadıyla Hz. Musa'ya indirdiği vahiy (kitap),³⁶ çeşitli şekillerde müdahaleye maruz kalmıştır.³⁷ İnsanlar, Allah'ın kitaplarının kadrini gereği gibi takdir etmemiş, Allah'ın kelâmı olduğunu bildikleri hâlde onu gizleyip inkâr ederek³⁸ istedikleri gibi yorumlayıp kelimelerin yerlerini değiştirmişlerdir.³⁹ Özellikle bazı Yahudi ve Hristiyan din adamları kutsal kitaplarında ekleme ve çıkarmalarda bulunarak öznel yorumlar yapmak suretiyle kitapların özgün yapısını değiştirmişlerdir. Kur'an'da ve bazı hadis metinlerinde bu kimselerin Allah'ın sözünü işitip anladıktan sonra, bile bile bozarak çıkarları uğruna az bir pahaya sattıklarına vurgu yapılmaktadır...⁴⁰ Bunun karşılığında onları âhirette şiddetli bir azabın beklediği belirtilmektedir.⁴¹

İlâhî kitaplarda gerçekleştirilen söz konusu değişiklikler, bazen lafız ve mânâda, bazen de yanlış tefsirlerle sadece mânâda yapılmıştır. Dolayısıyla Tevrat ve İncil metinlerinin hem kendi içlerinde hem de Kur'an'la karşılaştırıldığında ortaya çıkan çelişkiler, söz konusu tahriften kaynaklanmaktadır. Kitabın tahrif edilmesi aslında peygamberin mesajının bozulmasıdır. Peygamberin mirası olan kitaba ihanet, peygambere ve dolayısıyla Allah'a ihanettir. Hz. Peygamber, Yahudi ve Hristiyanların Tevrat ve İncil'i okumalarına rağmen hükümleriyle amel etmedikleri için dinî bilginin aslını kaybettiklerini ifade etmiştir.⁴²

Kur'ân-ı Kerîm'de ve Hz. Peygamber'in mesajlarında özellikle vurgulanan, "Bütün ilâhî kitaplara iman etme" emri, hiç şüphesiz o kitapların tahrif edilmemiş yani Allah'tan geldiği şekliyle muhafaza edilmiş hâlleri için söz konusudur. Müminler bu kitapların asıllarının Allah kelâmı olduğunu kabul etmekle yükümlü olduğu kadar, Kur'an dışındaki mevcut ilâhî kitapların tahrif edilmiş olduğuna da inanmakla sorumludur. Bu nedenle Tevrat ya da İncil'den gelen bir bilgiyle karşılaşan mümin, bu bilginin doğru veya yanlış olduğunu söylemeden önce Kur'an'a başvurmak

zorundadır. Kur'an'ın verdiği bilgilerle tenakuz hâlinde olmaması, Kur'an'ın genel ilke ve prensipleriyle çelişmemesi böyle bir bilginin doğru olabileceğine işarettir. Kur'an'ın değer yargılarıyla ve evrensel mesajıyla çelişen bilginin, Allah'tan gelen bir bilgi olarak değerlendirilmesi söz konusu olamaz.

Görüldüğü üzere, önceki dinlerin mensupları, kitaplarını çıkarları doğrultusunda değiştirmişlerdi. Bunun neticesinde Allah'ın insanlığa gönderdiği ilâhî rehberler olan kutsal kitaplar unutulmaya yüz tutmuş, insanlık câhiliye karanlığında bocalamaya başlamıştı. Böyle bir zamanda Allah Teâlâ, kulu ve elçisi Muhammed'e (sav) son kitabı Kur'ân-ı Kerîm'i indirmiş, yüce vahyi ile kullarını yeniden lütuflandırmıştır. Artık tek rehber, hidayet kaynağı, dünya ve âhiret mutluluğunun anahtarı Kur'an'dır. Hz. Peygamber'den ve Kur'an'dan haberi olan bütün insanların Allah'ın gönderdiği son Peygamber'e ve son Kitab'a iman etmesi zorunludur. Hz. Peygamber bu hususu şu şekilde ifade etmektedir: "Muhammed'in canını elinde tutan Allah'a yemin ederim ki bu ümmetten bir Yahudi veya Hristiyan beni işitir, sonra da benim kendisiyle gönderildiğim (vahy)e iman etmeden ölürse mutlaka ateş ehlinden olur."⁴³

İlâhî kitaplar aynı zamanda müminlere; korumaları, üstüne titremeleri, her şeyden önemlisi buyruklarıyla amel etmeleri için bırakılmış birer yüce mirastır. "Andolsun, biz Musa'ya hidayet verdik, İsrâiloğulları'na da kitabı (Tevrat) miras bıraktık."⁴⁴ âyetinden bu hususa dair işaretler çıkarılabilmektedir. Peygamber Efendimizin de ümmetine bıraktığı en büyük miras, Allah'ın Kitabı Kur'an'dır. Bu bağlamda Allah Resûlü (sav) veda Haccı sırasında ümmetine şu tavsiyede bulunmuştur: "Size öyle bir şey bırakıyorum ki ona sarıldıktan sonra asla sapıtmazsınız. O, Allah'ın Kitabı'dır."⁴⁵

Kur'an kıyamete kadar gelecek bütün kuşaklara hitap etmektedir. Zira "Gerçekten bu Kur'an en doğru yola götürür."⁴⁶ şeklinde kendisini insanlığa tanıtan yüce Kitabımız tüm zamanlarda, tüm insanlara rehberlik edecek ve yol gösterecektir. Bundan dolayı Allah Resûlü Kur'an'ı, yolcuları uyaran bir rehberle benzetmektedir.⁴⁷ Onun rehberliğinde hayatlarını sürdürenler asla yollarını şaşırmayacak, istikametlerini kaybetmeyeceklerdir. Çünkü o, kâinatı yoktan var eden Yüce Allah'ın ipi (hablullâh),⁴⁸ kopmak bilmeyen "sapasağlam bir kulp"tur (el-urvetu'l-vüskâ).⁴⁹ Zira Allah'ın Kitabı, kendisine tutunan için koruyucu ve kurtarıcıdır.⁵⁰ Şifa kaynağı, hidayet rehberi ve rahmet vesilesidir.⁵¹

Kitaba sarılmak, ona tutunmak, onun rehberliğinde hayat yolculuğuna devam etmek ancak onun hükümlerini uygulamakla ve eksiksiz yerine getirmekle mümkün olmaktadır. Allah Resûlü, "Kur'an'ın haramlarını helâl sayan, ona iman etmemiştir."⁵² buyurarak bu gerçeği ifade etmiştir. Bu çerçevede Kur'an'ın sayfalarını yüceltip kutsallaştırmak ama diğer taraftan hükümlerini çiğnemek, ona tutunmak değildir. Kur'an'ın süslü kılıflar içerisinde evlerin en mutena köşelerine yerleştirilip ele alındığında öpülüp baş üzerine konulması ancak ve ancak şekli saygının ifadesi ve tezahürüdür. Oysa Allah'ın insanlardan istediği ve Kur'an'ın gönderiliş gayesi bu değildir. O, süslü kılıflardan çok kalplerin derinliklerine yerleşmeli, onun içeriğine ve hükümlerine göre bir

hayat sürülmelidir. Bu gerçeği Allah Resûlü, damadı Hz. Ali'ye şu şekilde ifade etmektedir: "Allah'ın Kitabı'nda sizden öncekilerin bilgisi ve sizden sonrakilerin haberi vardır. Aranızdaki meselelerin hükmü ondadır. O, (hak ile bâtılı birbirinden ayıran) kesin bir hüküm olup anlamsız boş söz ve oyun değildir. Allah onu terk eden zorbayı rezil eder. Her kim doğru yolu Allah'ın Kitabı'ndan başkasında ararsa Allah onu sapıklığa düşürür. O, Allah'ın sağlam ipidir ve hikmet dolu sözleridir. O, dosdoğru yoldur... Ona dayanarak konuşan tasdik olunur. Onunla amel eden sevap kazanır, onunla hükmeden adaletli davranmış, ona davet eden doğru yola iletmış olur."⁵³ Bütün bu gerçekler bir kenara bırakılır ve Kur'an hayatın dışına itilirse Peygamberin, "Ey Rabbim! Kavmim şu Kur'an'ı terk edilmiş bir şey hâline getirdi."⁵⁴ serzenişiyle karşı karşıya kalınabilir.

İstiklal Marşı şairimiz Mehmet Akif Ersoy da içinde yaşadığı dönemdeki inananların Kur'an'a karşı tutumlarını şu şekilde hicvetmektedir:

"Lafzı muhkem, yalnız anlaşılan, Kur'an'ın;
Çünkü kaydında değil hiçbirimiz mânânın;
Ya açar Nazm-ı Celîl'in, bakarız yaprağına;
Yahut üfler geçeriz bir ölünün toprağına.
İnmemiştir hele Kur'an, bunu hakkıyla bilin;
Ne mezarlıkta okunmak, ne de fal bakmak için!"

Kaynak notları

- 1 A'râf, 7/144.
- 2 Bakara, 2/75.
- 3 Tevbe, 9/6.
- 4 Bakara, 2/253.
- 5 A'râf, 7/143.
- 6 Şûrâ, 42/51.
- 7 En'âm, 6/115.
- 8 Kehf, 18/27.
- 9 T2926 Tirmizî, Fedâilü'l- Kur'ân, 25.
- 10 B6098 Buhârî, Edeb, 70.

- 11 DM3376 Dârimî, Fedâilü'l- Kur'ân, 5.
- 12 Câsiye, 45/20.
- 13 Bakara, 2/53, 87.
- 14 Nisâ, 4/163.
- 15 Mâide, 5/46.
- 16 Âl-i İmrân, 3/3.
- 17 En'âm, 6/89.
- 18 Abese, 80/13; Beyyine, 98/2.
- 19 Necm, 53/36-37.
- 20 Sî361 İbn Hıbbân, Sahîh, II, 276.
- 21 FM31/136 Râzî, Tefsîr, XXXI, 136.
- 22 Âl-i İmrân, 3/3.
- 23 Mâide, 5/46.
- 24 M93 Müslim, İmân, 1.
- 25 Bakara, 2/136.
- 26 Nisâ, 4/136.
- 27 Bakara, 2/4.
- 28 Bakara, 2/285.
- 29 Nisâ, 4/136.
- 30 Bakara, 2/136; B4485 Buhârî, Tefsîr, (Bakara) 11.
- 31 Enbiyâ, 21/25.
- 32 İbrâhîm, 14/4.
- 33 Mâide, 5/48.
- 34 Bakara, 2/79.
- 35 B7523 Buhârî, Tevhîd, 42.
- 36 En'âm, 6/154.

37 Bakara, 2/75.

38 En'âm, 6/91.

39 Mâide, 5/41.

40 DM674 Dârimî, Mukaddime, 57.

41 Mâide, 5/41.

42 İM4048 İbn Mâce, Fiten, 26; DM246 Dârimî, Mukaddime, 26.

43 M386 Müslim, İmân, 240.

44 Mü'min, 40/53.

45 M2950 Müslim, Hac, 147.

46 İsrâ, 17/9.

47 HM17784 İbn Hanbel, İv, 183.

48 Âl-i İmrân, 3/103.

49 Bakara, 2/256.

50 DM3339 Dârimî, Fedâilü'l- Kur'ân, 1.

51 Yûnus, 10/57.

52 T2918 Tirmizî, Fedâilü'l- Kur'ân, 20.

53 T2906 Tirmizî, Fedâilü'l- Kur'ân, 14.

54 Furkân, 25/30.

Kaynak: Diyanet İşleri Başkanlığı, Hadislerle İslâm, 1. Cilt, s. 539–550